

УДК 391.91: 7.012

КРОТЕВИЧ О. В.

Київський національний університет технологій та дизайну

DOI:10.30857/2617-0272.2019.2.9.

**ЗНАЧЕННЯ ГРАФІЧНИХ ОБРАЗІВ В ТРАДИЦІЙНОМУ
ЯПОНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТАТУЮВАННІ**

Мета. Розглянути та виявити, яке значення графічні образи займають в традиційному сучасному японському художньому татуюванні.

Методика даного дослідження полягає в застосуванні загальнонаукових методів порівняльно-історичного та образно-стилістичного аналізу.

Результати. Розглянуті та проаналізовані основні графічні образи, що використовувались у традиційному японському художньому татуюванні. Це образи: групи флори (квітка сакури чи хризантеми, лист клена), фауни (дракон, тигр, короп) та національні, героїчні, міфологічні та релігійні образи (самураї, демони та боги). Визначено особливості японського татуювання: асиметрія, характерні фігури, відтінення декоративного контуру та його глибока насиченість і контрастність, динаміка кожної окремої побудови, заповнення порожнечі текстами та ієрогліфами, домінування головних графічних образів, поєднання дрібних мотивів та вираженої великої масштабності зображень. З огляду на динаміку розвитку та перспективи розповсюдження художнього татуювання висвітлено особливості впливу графічних образів на збереження національних традицій в сучасному японському татуюванні. Такий підхід дозволяє визначити тенденції розвитку сучасного татуювання.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні й висвітленні основних графічних образів в контексті національних традицій на прикладі сучасного японського художнього татуюванні.

Практична значущість. Визначені та узагальнені основні графічні образи в японському художньому татуюванні. Відокремлені напрямки традиційного японського сучасного татуювання.

Ключові слова: татуювання, практика дизайну, побудова, композиція, образи, японське татуювання, національні традиції, кольорова насиченість.

Вступ. Сучасні різновиди мистецтва прикрашання тіла такі, як татуювання, займають місце на стику графіки, живопису та декоративно-прикладного мистецтва. Процедура нанесення татуювань в різних країнах, окремі стилі та техніки tattoo, істотно впливають на розвиток та збереження національних народних традицій. На разі постала потреба в професійному вивченні проблематики татуювання, як однієї з модних та популярних практик, впливу tattoo на різні питання сучасного середовища та на збереження національних традицій в суспільстві. Такий вплив доречно було вивчити на прикладі досконалого японського художнього татуювання «Країни Висхідного Сонця», яке є об'єктом

загального захоплення серед прихильників стійкого зображення на тілі. Наразі татуювання з своїми архаїчними та новими технологіями, техніками та способами, стилями виходить за рамки мистецтва та розглядається як практика особистої творчості. Застосування національних образів як ідеального уявлення про об'єкт народних переказів, особливостей графічних мотивів, притаманна японцям досконалість в композиційній побудові та художня виразність масштабних зображень робить татуювання одним із стійких хранителів народних традицій в Японії. В даній статті проводиться аналіз графічних образів окремого напрямку в татуюванні, що в свою чергу дає розуміння висвітлення національних традицій в сучасному

японському татуюванні та обумовлює теоретичний інструментарій для роботи художникам тату, і що є актуальним в трансформуванні татуювання з архаїчної в сучасну художню практику.

Аналіз попередніх досліджень.

Постановка завдання. Відсутність сьогодні вітчизняних спеціалізованих праць щодо впливу татуювання, як сучасної художньої практики на збереження національних традицій, привело до рішення вивчити факти, пов'язані з культурними уподобаннями різних народів, а саме японського татуювання. Це дозволить осмислити процеси виникнення, формування, становлення, розвитку загального напрямку татуювання, принципи його функціонування. Історичні умови розвитку японського татуювання також дозволяють з'ясувати еволюційні та трансформаційні зміни цієї практики, окреслити образно-стилістичний зміст композицій татуювання японського «Хорі-моно» та визначити властивості традиційної техніки цього напрямку татуювання.

Відтак актуальним є проведення аналізу праць та останніх публікацій, що розкривають окремі моменти виконання та ознаки японського художнього татуювання. Так дослідник В. Барановський (2002), звертаючись до витоків мистецтва татуювання, дав перелік назв народів, з якими традиційно пов'язували практику татуювання, і серед них були середньовічні японці, з їхнім татуюванням з національними мотивами. Щодо мистецтва татуювання у сучасних народів, дослідник вважає, що воно не достатньо еволюційно розвивалося. Нині татуювання, яке зберегло первинні традиції, є виразом не лише ідей, думок і індивідуальності особи, але і виразом традицій культури всього народу. Татуювання несло і несе в собі різні функціональні навантаження: орнаменти і малюнки були своєрідним текстовим повідомленням для майбутніх поколінь [1].

В сучасних джерелах як літературних, так і медійних ми також бачимо тенденцію зацікавленості до теми японського традиційного художнього татуювання. Санді Фельман (1987) з Нью Йорка та Антон Кюстерс (2011) з Бельгії освітлюють японське тату виключно в рамках журналістського огляду [9] та модної тенденції декорування тіла. [8]. Відомий фоторепортажами, які виставлені в Меморіальному музеї Голокосту США у Вашингтоні, Антон Кюстерс живе і працює в Бельгії і Токіо. Журналіст-фотограф, графічний дизайнер та креативний директор журналу «BURN» сфотографував, опублікував і виставив свої роботи з зображеннями членів японського угруповання «Якудза» в 2011р. Деякі фото освітлювали японське татуювання «Іредзумі» [9].

На популяризацію татуювання впливають міжнародні фестивалі тату, які також проходять у Японії. Так у токійському районі Асакуса проходить один з найбільших фестивалів Японії "Sanja Matsuri". Захід починається з грандіозного параду традиційних костюмів, де люди виконують танці, та одним з найяскравіших подій фестивалю є демонстрація татуювань організаторів фестивалю та інших японських шанувальників татуювання. Чоловіки і жінки в білизні показують свої тіла, покриті з голови до ніг стійкими зображеннями, притаманними японському художньому татуюванню. Фестиваль проходить щорічно, протягом трьох днів та залучає до тисячі жителів та гостей з різних куточків світу. [4].

Окремі та недостатньо висвітлені моменти проблематики японського татуювання та національних особливостей в татуюванні, розглядалися автором статті в інших працях «Аналіз татуювання кланово-представницьких спільнот та його позитивна деформація в суспільстві» (2018) [2] та тезах «Національні та патріотичні

особливості образів сучасного українського тату» (2018) [3].

Мета дослідження – розглянути та виявити, яке значення графічні образи займають в традиційному сучасному японському художньому татуванні.

Результати дослідження. В сучасному світі чимало європейських та американських художників намагаються відтворити риси японського стилю в татуванні, однак потрібного рівня досягають одиниці. Своє втілення в татуваннях сучасного японського татування знайшли китайська філософія, каліграфія Японії і Східний буддизм. Японське татування – це стиль заснований на традиційних східних мотивах Японії з яскраво вираженими динамічними образами флори та фауни, героїчними образами воїнів-самураїв, образами міфологічних богів, де кольорова гамма найчастіше складається з червоного, золотого, нефритового, фіолетового і чорного відтінків та чіткі контури кожного елементу композицій. Наприклад, тату-ієрогліфи, як частина сучасного стилю орієнтал-тату, тобто європейського стилю повного наслідування, імітування традиційного японського татування, означають спосіб письмової комунікації окремо, а в поєднанні зі складними візерунками, рибами, тиграми висловлюють такі людські поняття як любов і пристрасть, сила і мужність та інші поняття, що відображають світогляд носіїв таких татувань.

Японське татування розділяється по таким видам, як традиційне татування «Хорі-моно», татування членів «Якудза» – «Іредзумі» та жіноче татування «Какус-боро». Назва «Какус-боро» походить від слова «негатив» і суть її лежить в прояву зображення татування на тілі на кшталт ефекту проявлення плівки в фотографії. «Негативна татуіровка», так її називають в Європі, є непомітною на тілі, але має здатність проявлятися після вживання

алкогольних напоїв, банних дій тощо. Таємницю нанесення та склад барвників, що використовуються в цьому різновиді японського татування, майстри тримають у таємниці і розкривають виключно своїм спадкоємцям майстрам тату – «хорі». Деякі окремі жіночі татування виконуються шляхом втирання рисової пудри в спеціальні, майстерно виконані розрізи на тілі [10].

В розгляді класичного татування «Хорі-моно» (з японської *гравірування*) виділяються основні мотиви японських татувань: флори, фауни та воїнів-самураїв. Це три традиційні, мотивовані групи символічних графічних образів. Образи флори: хризантема – уособлення рішучості та сміливості; квітка сакури – це символ скороминущості часу; лист клена – асоціації любові, пристрасті. Зображення фауни: дракон – символ сильної влади і фізичної сили, що з'єднує протилежні стихії вогню та води; короп, який символізує відвагу і мужність (рис. 1) а тигр – є символом безстрашності.

Рис. 1. Японське татування з зображенням коропа та його ескіз

Третя група – образи самураїв, воїнів стародавніх легенд, які є найпоширеним елементом національної гордості японців – лицарів відваги та честі. Примітне те, що з точки зору японських майстрів татування художники дотепер слідуєть принципам

досконалої композиції, сформованої ще в епоху самураїв. Вміння, техніка, володіння композицією та доведення до досконалості займають в японському татуюванні перші позиції в системі художнього татуювання. Стосовно процесу татуювання «Хорі-моно» можна виділити такі позиції: а) термін виконання повної композиції однієї людини – до дванадцяти місяців, б) тривалість безперервного сеансу сягає годину, бо больовий поріг унеможлиблює збільшення часу на процедуру, в) в традиційній техніці використовувались бамбукові палички, з голками кількістю від 1 до 40, де вони майстром татуювання занурювались у фарбу і проколювали шкіру під гострим кутом на глибину до 5 мм в залежності від її товщини, г) особлива позиція, протилежна європейським вимогам до гігієни татуювання, така, що після сеансу татуювання приймає гарячі водні процедури, д) через тиждень, по загоєнню обробленої ділянки шкіри, майстер татуювання продовжує роботу, е) після завершення повного циклу татуювання «Хорі-моно» художник залишає свою мітку-автограф на стегнах людини.

Японське татуювання було не тільки традиційним, але і популярним серед елітних прошарків середовища Японії, Країни Висхідного Сонця, самураїв, власників селищ та міст, воїнів армії імператора, заможних людей. Простий людина не міг дозволити собі татуювання, бо це був дуже дорогий «декор» та прикраса тіла. [7]. Наприкінці XIX ст. завдяки інтенсивному впливу «європеїзації» влада Японії заборонила самурайський рух та разом з ним і татуювання «Хорі-моно», яке в очах західного світу було на кшталт дикунської та варварської ознаки. Уряд Японії, піклуючись про позитивне враження в світі, поставив табу на традиційному мистецтві татуювання, але переведене в ранг заборони класичне японське татуювання проявило себе тоді, коли ним захопилися члени організації

«Якудзи». В Японії татуювання регулюється і досить суворо регламентується владою. Але, відмічено, що збереження японського традиційного стилю, з його неперевершеною технікою і винятковою досконалістю, стало завдяки збереженню традицій татуювання у Якудза [9]. Клан Якудза виник у добу Едо (1603 – 1868 рр.) і представляв собою угруповання самураїв, до яких зверталися японські феодала за силовими послугами для боротьби з противником. Татуювання «Якудзи», які мають назву «Іредзумі», визначені в спеціальному законі Японії, як «мафіозні атрибути», які заборонені всім іншим членам суспільства. В Японії татуювання є таким же особистим, як і ім'я, воно ретельно скривається під одягом. Але відомі щорічні популярні тату-фестивали, де можна побачити натільні татуювання тату-художників. За правилами використання татуювання слідкують влада, поліція та мафія. Відомий факт, коли знаменитий бельгійський фоторепортер Антон Кюстерс отримавши дозвіл відвідати похорон одного з членів «Якудза» і відобразити в своїх фотографіях татуювання членів угруповання, зміг оприлюднити свою книгу лише через два роки. Впродовж зазначеного часу книга проходила затвердження у власників «Іредзумі» [9].

В «Іредзумі» зазначена послідовність нанесення татуювання, яка є традиційною і чимось більш значним, ніж прояв атавізму [5]. Процес передбачає татуювання спини, яку «розписують» першою, потім грудей, рук та верхньої частини ніг. Не татуюються тільки окремі частини рук і обличчя. Серед композицій «Іредзумі» відрізняють наступні: *Кінтаро* – зображення морського дракона або коропа, що бореться з сильною людиною. Зображення означає доблесть, хоробрість і сильні фізичні сили власника такого татуювання, тому що спочатку зображення *kintaro* було у бійців, які досконало володіли майстерністю

рукопашного бою. [6]. *Оні* – зображення демона схожого на дракона, дихаючого вогнем. Малюнок символізує ударну силу воїна та його наносять бойовикам, вбивцям та рекетирам. *Теу дзюн* – образ воїна, містичного демона або жінки, що тримає в зубах ножа. Зображення натякає на ризик смерті від удару майстра «вмілого застосування кинджалів». *Акугленга* – образ великого самурая-воїна, що уособлює жорстокість та нерозсудливість в бою. *Фудо Мьоо* – образ покровителя торгівлі, як символ успіху в торгівлі. *Хікджемі* – зображення борця з вогнем, а носії такого зображення це основні учасники чвар, розбірок, злочинів. *Джомонджу Шішін* – зображення воїна з жердиною, знак члена, який народився в клані. *Карадзуші* – зображення міфічної собаки «фо», що символізує удачу, азарт та успіх у бізнесі. *Рю Тора* – зображення тигра і дракона, що означає владу над оточенням. Носії таких символів є головами клану, лідерами відділень та напрямків діяльності «Якудза»; *Хагоморо Теньо* – образ богині кохання, небесної діви, що є виразом певного ставлення до жіночої краси і любові.

Проаналізувавши дані з використаних джерел, власного досвіду автора та розглянувши композиції японського художнього татуювання жіночого «Какусі-боро», японського «Хорі-моно» та «Іредзумі» виділимо та визначимо основні особливості японського татуювання: 1. асиметрія в татуванні, виконаного з досконалістю і художнім смаком; 2. введення безлічі дрібних мотивів, що щільно заповнюють поверхню татуйованої ділянки тіла; 3. провідні образи мають динамічний характер; 4. велике значення має впровадження декоративного контуру: обведення окремих композицій, чітко промальованих та змістовно завершених; 5. відтінені контури композицій; 6. заповнення зображення фарбами глибокої насиченості і

контрастності; 7. використання своєрідних для татування природних засобів вираження і анатомічних знань для додання всій композиції ефекту руху, роблячи її дуже експресивною і художньо грамотною; 8. кожна композиційна побудова промальовується в динаміці (наприклад, поєдинку самураїв або положення чоловіка, полоненого чарівністю коханої); 9. заповнення порожніх місць в композиційному малюнку геометричним орнаментом з симетричними повтореннями, текстами та ієрогліфами; 10. домінуючі зображення риб на хвилях, морських чудовиськ, коропів, драконів та людські зображення у вигляді самураїв; 11. зображення японських божеств в класичному татуванні. 12. загальна художня композиція має великий формат та наноситься на усе тіло. Що до традиційності зазначимо, що японське татування в сучасності і досі роблять вручну, без використання електричних машин з умінням та композиційним володінням засобами кольору, світу та тіні.

Висновки. Виявлено впливовість графічних образів в збереженні національних традицій японського художнього татуювання. Проаналізовані та зазначені основні графічні образи в традиційних композиціях сучасного стилю японського татуювання, систематизовані та виділені загальні особливості видів японського татуювання «Хорі-моно», «Іредзумі» та «Какусі-боро». Значення досліджень графічних образів та особливостей японського художнього татуювання дає можливість вивчати сучасне татування та його вплив на збереження національних традицій. Японський традиційний стиль татування, з його неперевершеною ручною технікою і винятковою досконалістю робить його особливим та унікальним мистецтвом декорування тіла, яке пройшло через призму тисячоліть.

Література

1. Барановский В.А. Искусство татуировки. М.: Славянский дом книги, 2002. 373 с.
2. Кротевич О.В. Аналіз татуювання кланово-представницьких спільнот та його позитивна деформація в суспільстві. *ScienceRise*, 2018. №7 (48) 2018 С. 19-22.
3. Кротевич О.В. Національні та патріотичні особливості образів сучасного українського тату. *Актуальні проблеми сучасного дизайну: збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної конференції*. Київ : КНУТД, 2018. Том 1. С. 73-76.
4. Лазарев А. Япония. Праздник каждый день. *РИП-Холдинг*, 2016. 104 с.
5. Мельников И.В. Татуировки в Японии: от истоков и до наших дней. *Литрес*; 2009. 24 с.
6. Мещеряков А. Н. Книга японских символов. М., Изд: *Наталис*, 2003. 556 с.
7. Хладик М. Традиционные татуировки Японии. Хорикацу. *Издание Reuss*, 2012. 500 с.
8. Fellman S. The Japanese Tattoo. *New York, Abbeville Press*. 1987. 120с.
9. Kusters A. Odo Yakuza Tokyo. 2011. *Publisher: Zabrozas*, 216с.
10. Puente H. Legacy: The Horiyoshi III Tradition. *JM Publications*, 2016. 176 с.

References

1. Baranovskyi, V.A. (2002) Yskusstvo tatyuyrovky. [Tattoo art]. M.: *Slavianskyi dom knyhy*, 373 s. [in Russian].

2. Krotevych O.V. (2018) Analiz tatuiuvannia klanovo-predstavnytskykh spilnot ta yoho pozytyvna deformatsiia v suspilstvi. [Analysis of the tattoo of clan-representative communities and its positive deformation in society], «*ScienceRise*» №7 (48) 2018 s. 19-22 [in Ukrainian].

3. Krotevych O.V. (2018) Natsionalni ta patriotychni osoblyvosti obraziv suchasnoho ukrainskoho tatu. [National and patriotic features of contemporary Ukrainian tattoos] *Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni problemy suchasnoho dyzainu»*, Kyiv, *KNUTD*, Tom 1. S. 73-76 [in Ukrainian].

5. Melnykov Y.V. (2009) Tatyuyrovky v Yaponyy: ot ystokov y do nashykh dnei. [Tattoos in Japan: from the beginnings to the present day]. *Lytres*, 24s. [in Russian].

6. Meshcheriakov A.N. (2003). Knyha yaponskykh symbolov. [Japanese character book]M., 556s. [in Russian].

7. Khladyk M. (2012) Tradytysonnye tatyuyrovky Yaponyy. Khorykatsu. [Traditional tattoos of Japan. Horikatsu] *Yzdanye Reuss*, 500s. [in Russian]

8. Fellman S. (1987) The Japanese Tattoo. *New York Abbeville Press* 112 s. [in English].

9. Kusters A. (2011) Odo Yakuza Tokyo. *Publisher: Zabrozas*, 216 s. [in English].

10. Puente H. (2016) Legacy: The Horiyoshi III Tradition. *JM Publications*, 176 s. [in English].

THE IMPORTANCE OF GRAPHIC IMAGES IN TRADITIONAL JAPANESE TATTOOS

KROTEVICH A.V.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. Consider, reveal, what value graphic images occupy in traditional modern Japanese artistic tattoo.

The methodology of this study is to apply general scientific methods of comparative historical and image-stylistic analysis.

Results. Considered, analyzed and identified the main graphic images that affect the formation and preservation of traditional Japanese artistic tattoos. These are images: groups of flora (sakura flower or chrysanthemums, maple leaf), groups of

ЗНАЧЕНИЕ ГРАФИЧЕСКИХ ОБРАЗОВ В ТРАДИЦИОННОЙ ЯПОНСКОЙ ТАТУИРОВКЕ

КРОТЕВИЧ А.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель. Рассмотреть и выявить, какое значение графические образы занимают в традиционной современной японской художественной татуировке.

Методика данного исследования заключается в применении общенаучных методов сравнительно-исторического и образно-стилистического анализа.

Результаты. Рассмотрены, проанализированы и определены основные графические образы, влияющие на формирование и сохранение

fauna (dragon, tiger, carp) and national, heroic, mythological and religious images (samurai, demons and gods). These are the features of the Japanese tattoo: asymmetry, characteristic figures, shading of the decorative contour and its deep saturation, contrast, dynamics of each individual construction, filling the void with texts and hieroglyphs, dominance of the main graphic images, a combination of small motifs and pronounced large scale images. Given the dynamics of development and the prospects for the spread of artistic tattoos, the features of the influence of graphic images on the preservation of national traditions in modern Japanese tattoos are highlighted. This approach allows us to determine the trends in the development of modern tattoo.

The scientific novelty of the work lies in the definition and coverage of the main graphic images and the effect of tattooing in the preservation of national traditions on the example of modern Japanese artistic tattooing.

Practical significance. The main graphic images in Japanese art tattoo are determined and summarized. The directions of traditional Japanese modern tattoo are separated. The value of the research allows us to determine a positive direction in the study of modern tattoo and its influence on the preservation of national traditions.

Keywords: *tattoos, design practice, construction, composition, images, Japanese tattoo, national traditions, color saturation.*

традиционной японской художественной татуировки. Это образы: группы флоры (цветок сакуры или хризантемы, лист клена), группы фауны (дракон, тигр, карп) и национальные, героические, мифологические и религиозные образы (самураи, демоны и боги). Это особенности японской татуировки: асимметрия, характерные фигуры, оттенки декоративного контура и его глубокая насыщенность, контрастность, динамика каждого отдельного построения, заполнение пустоты текстами и иероглифами, доминирование главных графических образов, сочетание мелких мотивов и выраженной большой масштабности изображений. Учитывая динамику развития и перспективы распространения художественной татуировки освещены особенности влияния графических образов на сохранение национальных традиций в современной японской татуировке. Такой подход позволяет определить тенденции развития современного татуировки.

Научная новизна работы заключается в определении и освещении основных графических образов и влияние татуировки в сохранении национальных традиций на примере современной японской художественной татуировки.

Практическая значимость. Определены и обобщены основные графические образы в японской художественной татуировке. Отделены направления традиционной японской современной татуировки.

Ключевые слова: *татуировки, практика дизайна, построение, композиция, образы, японское тату, национальные традиции, цветная насыщенность.*

ІНФОРМАЦІЯ
ПРО АВТОРА:

Кротевич Олександр Володимирович, директор дизайн-студії, Київський національний університет технологій і дизайну, ORCID 0000-0002-6934-9310, **e-mail:** aleksandr_44@ukr.net

Цитування за ДСТУ: Кротевич О. В. Значення графічних образів в традиційному японському художньому татуванні. *Art and design*. 2019. №2. С. 97-103.

<https://doi.org/10.30857/2617-0272.2019.2.9>

Citation APA: Krotevich, A.V. (2019) The importance of graphic images in traditional Japanese tattoos. *Art and design*. 2. 97-103.